

krivdi gornikov. Pri nedeljskih planincih in sprehajalcih po gorah je delež lastne krivde po vsej verjetnosti še občutno večji. Gre torej za definicije in pojme. To velja celo za besedo »popotništvo«. Ko je leta 1889 izšla knjiga »V visokogorju«, je imela podnaslov »Popotovanja dr. Emila Zsigmondyja«, vsa ta popotovanja pa so bila težavna in celo najtežavnejše gorske ture.

Vendar so v planinski literaturi že zdavnaj pisali, da »morajo biti oko in misli in korak pri hoji po hribih vedno v sozvočju«. Kaže pa, da ta stari rek za današnjo mlado generacijo ne velja več, saj je celo na nekaterih na pol znanstvenih posvetovanjih slišati, da »tehniko hoje pri planinstvu ne zahteva nobenih posebnih koordinacij, kar pomeni, da je večina ljudi sposobna hoditi po gorah«.

Dandanašnji niso redki popotniki po gorah, ki se z žičnico peljejo med gore in se od tod peš napotijo v dolino. Nesreče pri takih sestopih so zato postale posebna kategorija. Dandanašnji se med planinci ne pojavljajo le polpenzijski gostje iz dolinskih hotelov, ampak tudi joggerji, ki si v gorah trenirajo mišice in pljuča (in pri tem priložnostno padajo v globino, če jim na mokri travi spodrsne zaradi utrujenosti ali zato, ker uberejo bližnjico). Zato dandanašnji ni nikakor samo po sebi razumljivo, da zna po gorskem svetu vsakdo hoditi ekonomično in pravilno, kajti hoja po mestih zakrni korak. Zato marsikateri poznavalec svetuje planinskim vodnikom in izkušenim gornikom, naj tako na tečajih kot med planinskimi izleti opozarjajo na pravilno hojo po gorskem svetu. Predlanskim je, na primer, v Tirolskih gorah »na ravnem« umrlo zaradi nesreč več ljudi kot zaradi padcev v stenah ali v ledeniške razpoke.

Poznavalci dobro poznajo glavne grehe planincev (in ne le alpinistov in gornikov). Nesreča na gorski poti pogosto zadene mladostnike, in sicer tudi takrat, ko so odrasli zraven. Prav tako pogosto zadene starejše ljudi (nad petinštirideset let). Oboje je mogoče prav lahko pojasniti. Otroci in mladostniki gredo prav radi (pri čemer jih starejši pogosto vidijo) v nevarnejše skalovje. Starejši pa tvorijo večino gorskih popotnikov, saj gredo mlajši raje plezat. In: že najmanjši otroci pridejo v kategorijo ponesrečencev, ker so na svetu očetje, ki jih v nosilih prenašajo po strminah.

Da bi obvarovali mladostnike pred nesrečo, naj bi izkušeni gorniki pogosteje opozarjali učitelje, starše, vodnike in skrbnike.

Da bi odraslim bolje in bolj plastično predstavili nevarnosti, so nekatere občine na Tirolskem začele gorske poti in steze označevati in klasificirati tako kot smučarske proge z modro, rdečo in črno barvo, kar naj bi opozarjalo na stopnjo ne-

varnosti in na težavnostno stopnjo. Modra pot je lahka, rdeča srednje težka in črna težavna. Vendar se vsi ne strinjajo s takimi oznakami. Te oznake naj bi bile drugačne od oznak, ki jih za posamezne poti navajajo za svoje člane planinska društva. Praktiki se poleg tega bojijo, da bodo take oznake privabile v strmine še več neizkušenih ljudi kot doslej, kajti na poti se lahko vreme naglo spremeni in so tedaj pogoji bistveno drugačni, se pravi težavnejši. Poleg tega si nekateri neizkušeni hodci v gore ne predstavljajo, da je treba na srednje težavi poti včasih hoditi tudi ob jeklenici ali celo malo plezati po klinih. Nekateri se tudi bojijo, da bi na pobarvanih in s številskimi označenih poteh ljudje hodili le še po barvi, ki bi jim prihranila načrtovanje in premišljevanje, saj na koncu koncev vemo, da lahko ustrezna reklama vsakega turista takoj spremeni v planinca. Pri tem bi se

namesto komentarja

KAM TEČEJO GORSKE VODE?

Slovenski alpski svet je geološko dokaj razgiban. Zgrajen je iz različnih kamnin, med katerimi prevladujejo karbonatne, predvsem apnenec.

Apnenec pa je zakrasel: v naših Alpah lahko vidimo značilno razvit visokogorski kras, kar smo na straneh PV nekajkrat že poudarili in prikazali. Značilnost kraškega sveta, posebej še visokogorskega, pa je hiter podzemeljski odtok proti izvirov v dolinah.

Značilnost našega visokogorskega sveta je tudi, da sprejema razmeroma velike količine padavin, ki domala vse prenikajo v zakraselo notranjost in se znova pokažejo na površju v izvirov v dolinah in v obrobju zakraselih masivov.

V globoko zakraselih masivih so odkrili manjše ali večje podzemeljske tokove, na planotah ali ponekod v Alpah pa so poznane občasne ali stalne ponikalnice.

Zaradi vse večjega pomanjkanja čiste vode za oskrbo s pitno vodo prav ti izdatni izviri postajajo zanimivi in pomembni. Doslej smo namreč domnevali, da le v Alpah še lahko dobimo čisto vodo, ker zaradi pogozdenih in predvsem nenaseljenih območij te vode doslej niso bile ogrožene. Dokaj neprijetne so bile le planine in pašniki s koncentracijo živine.

lahko zgodilo, da bi marsikateri novo pečen planinec zataval v njemu neznan in sovražen gorski svet — kot se lahko zgodi mestnemu obiskovalcu konjušnice s plemenitimi konji, da zaverovan v konjsko glavo pozabi, da stoji pri kopitih.

Po avstrijski statistiki je 63 odstotkov nesreč pri gorskem popotništvu posledica nepazljivosti in pomanjkanja izkušenj, za 20 odstotkov nesreč so krive težave s krvnim obtokom, 11 odstotkov se jih ponesreči zato, ker zaidejo s poti. Mladenič, ki je hotel malo plezati, srčni bolnik štiri tedne po srčnem infarktu, ženska, ki ji je spodrsnilo na grušču, fant, ki poprej še nikoli ni hodil po poletnem snežnem plazu in mu je spodrsnilo, plašno dekle, ki je nenadoma pogledalo naokrog s poti, zavarovani s klini in jeklenico, to so le nekateri primeri hudo poškodovanih in mrtvih, o katerih pogosto beremo v črnih kronikah dnevnih časopisov. Bolnik, ki je

pozabil vzeti na gorsko popotovanje nujno potrebno zdravilo in je padel v nezavest, nihče pa ni vedel, zakaj se mu je to zgodilo, gorohodec v supergah, ki je hotel imeti »dober stik s tlemi«, ljudje v stiski, ki vendarle niso dovolili, da bi jim kdo pomagal, vsi ti spadajo med znance gorskih reševalcev. Avstrijski reševalci poznajo primer očeta, ki je s svojimi tremi otroki zašel v snežnem viharju, prenočil z njimi v neki planinski staji pa potem zjutraj ni pustil jokajočih in pod težkimi nahrbtniki opotekajočih se otrok v helikopter, ki je prišel na pomoč, češ, saj helikopterja nisem klical.

Snežni vihar, ki prinese s seboj nizke temperature in morda še močan veter, ima lahko na gorski poti, ki sicer velja za lahko, katastrofalne posledice, kakršne si lahko komajda predstavljamo. Nedaleč od Kapruna se je nekaj takega zgodilo 23. avgusta lani. Izmed devetih nemških

V okviru nekaterih krajevno omejenih raziskav alpskega ozemlja smo s sledenji že dobili nekaj podatkov o zaledju nekaterih izvirov. Ribnico v Srednji vasi, npr., napaja ponikalnica iz Mlak na Pokljuki. Nekateri deloma zajete izvire med Boko in Žviko napaja območje Prestreljenika; obarvana voda iz čistilne naprave zgornje postaje žičnice se je po nekaj dneh pokazala na površju prav v njih.

Območje Kanina, npr., pa hidrogeološko še ni povsem raziskano — kljub nekajletnemu delu in nekajkratnim barvanjem. Kaže, kot da so posamezni tektonski bloki ločene hidrografske enote, barvanj na italijanski strani masiva pa niso spremljale ustrezne raziskave in opazovanja na naši strani.

Tudi v območju Triglava so napravili sledilni poizkus. Iz Triglavskega brezna prihaja voda na površje v izvire v Vratih, torej se v to smer odmaka tudi območje Kredarice.

Ni nam še uspelo ugotoviti, kam se odmaka območje Malega in Velega polja, dokazali pa smo, da se območje Pršivca steka v izvire v Bohinjskem jezeru.

Niso še povsem dokazane razmere medsebojnega pretakanja med posameznimi jezери v Dolini triglavskih jezer, za prvo, ono pod Vrščacem, pa vemo, da se odmaka proti Zadnjici. Da se v Savico stekajo jezera in del Komne, zgolj domnevamo, nimamo pa o tem še podatkov, čeprav vodo izpod slapa vodimo v vodovod. Izviri v dolinah so že zajeti za oskrbo, npr. nekateri v Vratih, ob Radovni, v Vojah, v Zadnjici, Ribnici pri Srednji vasi, v obrobju Jelovice itd.

Vedeti moramo: staro »pravilo«, da se voda očisti, če teče prek pet ali deset kamnov, ne velja več. Vsaka nečistoča, ki jo prinesemo v višje lege ali jo tam »proizvedemo«, se scej nazaj v dolino. To so spoznali tudi v drugih alpskih državah, o čemer je poročal tudi PV: ne dovoljujejo več gradnje velikih turističnih naselij v višinah.

Dokler je še čas, je treba tudi pri nas, ki imamo alpskega sveta razmeroma malo, spoznati in povzeti vsaj tuje izkušnje, če že domače ne zadostujejo.

Intenzivne želje po razvijanju turizma v visokogorju bo treba prilagoditi razmeram. Naselja počitniških hišic naj bodo v dolinah, gore naj bodo dosegljive le peš.

Znane so želje po odvažanju smeti v oddaljene gorske doline. Toda od tam se bo vse vračalo nazaj dol ...

Tudi žičnice in smučarske proge niso za alpski svet noben blagoslov. V drugih alpskih deželah so že spoznali, kako se zaradi njih širi erozija in povečuje onesnaževanje podzemeljskih voda.

Kemične in bakteriološke analize izvirov v Alpah so bile narejene na številnih izvirih. Bakteriološko so izviri spremenljive kakovosti, v odvisnosti od zaledja (planine) in padavin. Organsko je, npr., onesnažen že izvir Bistrice v Kamniški Bistrici in nekateri pritoki. Že pred desetletjem smo opazili kemično zelo onesnaženo vodo, ki je pritekala iz rova pri Logu pod Mangartom.

Gorski svet bo treba, res, čimprej zaščititi, če hočemo piti čisto vodo!

Dušan Novak